

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

એ.સી. થલવાલ

વિરુદ્ધ

હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૧૭, ૨૦૦૦

[ડૉ. એ.એસ. આનંદ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ, આર.સી. લહોટી અને કે.જી.

બાલકૃષ્ણન, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતનું સંવિધાન — અનુચ્છેદ ૨૩૪ — હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ —
અપીલકર્તાએ કુલ કોર્ટના અભિપ્રાયની વિરુદ્ધ અધિસૂચિત કરાયેલા અનામત
નિયમોના આધારે સિનિયોરિટી અને પગાર નિર્ધારણના લાભનો દાવો કર્યો —
હાઈકોર્ટના હુકમ મુજબ લાભ આપવામાં આવ્યો — નિર્ણય વિરુદ્ધ દાખલ
કરાયેલી રિટ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી, ત્યારબાદ એસ.એલ.પી. પણ ફગાવી
દેવામાં આવી — હાઈકોર્ટ દ્વારા વધુ લાભ પણ આપવામાં આવ્યો જેને અનામત

નિયમોની વૈધતાને પડકારતી રિટ અરજીઓના બે સેટ દ્વારા ફરીથી પડકારવામાં આવ્યો — રિટ અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવી — અપીલ પર ઠેરવેલ કે, સંકલ્પિત પરામર્શ એ માત્ર ઔપચારિકતા નથી, તે અસરકારક અને અર્થપૂર્ણ હોવું જોઈએ — પરામર્શની પ્રક્રિયામાં પ્રાથમિકતાનું સ્થાન સોંપવા માટે હાઈકોર્ટ જરૂરી કુશળતા અને અનુભવ ધરાવે છે — અનામત નિયમો અલ્ટ્રા વાયરસ છે, તેથી બિનઅસરકારક અને બિનઅમલી છે, સિનિયોરિટી અને પગાર નિર્ધારણનો લાભ આપતા અગાઉના હુકમો રદ કરવામાં આવ્યા — અપીલકર્તા સદર હોદ્દા માટે પાત્ર ન બને ત્યાં સુધી, હાઈકોર્ટની વિચારણા અને મંજૂરીને આધીન, એક ખાસ કિસ્સા તરીકે અપીલકર્તા દ્વારા ધારણ કરાયેલા હાલના હોદ્દા પર ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી — સર્વિસ લો — એક્સ-સર્વિસમેન (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સી ઇન એચ.પી.જે.એસ.) રૂલ્સ, ૧૯૮૧.

અપીલકર્તાએ ૧૯૮૦ સુધી એરફોર્સમાં સેવા આપી હતી અને ત્યારબાદ ૧૯૮૩માં એક્સ-સર્વિસમેન ક્વોટા હેઠળ સબ-જજ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે જોડાયા હતા. તેમણે હાઈકોર્ટને કરવામાં આવેલી રજૂઆત દ્વારા એક્સ-સર્વિસમેન (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સી ઇન એચ.પી.જે.એસ.) રૂલ્સ, ૧૯૮૧ હેઠળ પગાર નિર્ધારણ અને સિનિયોરિટીમાં ૧૧ વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ મેળવવાનો દાવો કર્યો હતો. સદર નિયમો હાઈકોર્ટની કુલ કોર્ટની બેઠકમાં વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લીધા વિના રાજ્ય સરકાર દ્વારા

અધિસૂચિત અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા, જે અગાઉના એક રેફરન્સમાં ન્યાયિક સેવાઓમાં અનામતની વિરુદ્ધ હતો. જો કે, રજૂઆત તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તેમને ન્યાયિક અધિકારીઓની ૧૯૭૪ ની બેચના તળિયે મૂકવામાં આવ્યા હતા. સદર નિર્ણય વિરુદ્ધ એક રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સદર કોર્ટે પણ તે હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલી એસ.એલ.પી. ફગાવી દીધી હતી.

અપીલકર્તાએ બીજી રજૂઆત કરી કારણ કે તેમની ફાળવણીના પરિણામે વાસ્તવમાં આશરે ૧૦ વર્ષનો લાભ મળ્યો હતો અને ૧૧ વર્ષનો નહીં. આ રજૂઆત પણ તારીખ ૦૬.૦૮.૧૯૯૩ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તેમને ન્યાયિક અધિકારીઓની ૧૯૭૪ ની બેચમાં ટોચ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા.

સદર હુકમોથી પ્રતિકૂળ અસર પામેલા ન્યાયિક અધિકારીઓ દ્વારા બે રિટ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે રિટ અરજીઓ મંજૂર કરી પરંતુ અપીલકર્તાના પગાર નિર્ધારણ અને અનામત ક્વોટા હેઠળની તેમની નિમણૂકને ખતમ પહોંચાડી નહીં. તેથી હાલની અપીલ.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે એસ.એલ.પી. ફગાવી દેવાયા બાદ તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના હુકમે અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી હતી અને તેથી, તેના હેઠળનો લાભ તેમને નકારી શકાય નહીં.

અપીલો ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અપીલ હેઠળના તેના ચુકાદામાં ઉપલબ્ધ સામગ્રી તેમજ હાઇકોર્ટની રજિસ્ટ્રીમાં ઉપલબ્ધ રેકૉર્ડના આધારે એક તારણ નોંધ્યું છે કે, અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ક્યારેય રાજ્યપાલ દ્વારા હાઇકોર્ટને રેફર કરવામાં આવ્યા ન હતા, જેમને સદર નિયમો પર વિચાર કરવાનો ક્યારેય કોઈ પ્રસંગ મળ્યો ન હતો અને જ્યાં સુધી અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા સંકલ્પિત હાઇકોર્ટ સાથે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ પરામર્શ, અસરકારક અને અર્થપૂર્ણ પરામર્શ તો દૂરની વાત છે, કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને તેથી, સદર નિયમોની પ્રસ્તાવના હકીકતલક્ષી રીતે ખોટી છે. [જૃ ૬-એ-બી]

૨. સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા સંકલ્પિત પરામર્શ એ માત્ર ઔપચારિકતાની બાબત નથી; તે અર્થપૂર્ણ અને અસરકારક હોવું જોઈએ. ન્યાયિક સેવાઓ કારોબારીના પ્રભાવથી સ્વતંત્ર હોવી જોઈએ અને તેથી

સંવિધાને તેમને રાજ્ય હેઠળની અન્ય સેવાઓ કરતાં અલગ પાયા પર મૂકી છે. સંવિધાનિક યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય એક સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર સુરક્ષિત કરવાનો છે, જે લોકશાહીનો ગઢ છે. સંવિધાનિક યોજનામાં એક સંસ્થા તરીકે હાઈકોર્ટ જે દરજ્જો ભોગવે છે અને જે કુશળતા અને અનુભવ તે ધરાવે છે તે પરામર્શની પ્રક્રિયામાં તેને પ્રાથમિકતાનું સ્થાન સોંપવા માટે વાજબી ઠરે છે. [જૃ ૬-ડી-ઈ]

સુપ્રિમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશન અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૯૩] ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૧; ચંદ્રમૌલેશ્વર પ્રસાદ વિરુદ્ધ પટના હાઈકોર્ટ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૦) એસ.સી. ૩૭૦; હરિ દત્ત કેંથલા અને અન્ય વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૦) એસ.સી. ૧૪૨ ૬, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

૩. અપીલકર્તા વિરુદ્ધ પ્રથમ રિટ અરજી પ્રતિનિધિત્વની ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અને હાલની અપીલમાં ખાનગી સામાવાળાઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હતા; તેથી તે ચુકાદો, કાયદાના કોઈ પણ સિદ્ધાંત પર, તેમને બાંધી શકે નહીં. તદુપરાંત, પ્રથમ રિટ અરજીમાં નિર્ણય બાબતના મૂળ સુધી જતી એક ભ્રામકતા પર આધારિત હતો કારણ કે ડિવિઝન બેન્ચે એવી ભૂલભરેલી ધારણા પર કાર્યવાહી કરી હતી કે અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતા હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચ દ્વારા માન્ય રાખવામાં આવી હતી.

[૪૩૭-એફ-એચ]

મોહિન્દર કુમાર સૂદ વિરુદ્ધ એચ.પી. પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૨) એચ.પી. ૭૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૪. અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા વિના રાજ્યપાલ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હોવાથી સંવિધાનથી અલ્ટ્રા વાયરસ છે અને તેથી સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ ને ધ્યાનમાં લેતા બિનઅસરકારક અને બિનઅમલી છે. રાજ્ય સરકાર દ્વારા માત્ર એટલું જ કરવામાં આવ્યું હતું કે અનામત નિયમો, ૧૯૭૫ માં સુધારાને હાઈકોર્ટના અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો જેથી તેના આયુષ્યમાં પ્રસ્તાવિત લંબાણ અંગે તેનો અભિપ્રાય મેળવી શકાય. રાજ્ય સરકારનો પ્રસ્તાવ હાઈકોર્ટની મંજૂરી મેળવી શક્યો ન હતો. અસ્વીકૃતિ રાજ્ય સરકારને જણાવવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, રાજ્ય સરકાર દ્વારા હાઈકોર્ટ સાથે કોઈ પત્રવ્યવહાર અને કોઈ રેફરન્સ કરવામાં આવ્યો ન હતો. અનામત નિયમો, ૧૯૭૫ ના આયુષ્યના પ્રસ્તાવિત લંબાણે પણ હાઈકોર્ટ સાથેના ફરજિયાત પરામર્શની કસોટી સંતોષી હોવાનું કહી શકાય નહીં. ૧૯૮૧ ના અનામત નિયમોની બાબતમાં એટલી ઔપચારિકતા પણ કરવામાં આવી ન હતી. અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ સંવિધાનથી અલ્ટ્રા વાયરસ છે અને તેથી શૂન્ય છે અને હાઈકોર્ટ દ્વારા તેને તે રીતે યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યા

છે. અપીલકર્તાને અગિયાર વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ આપતા હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ અને ૦૬.૦૮.૧૯૯૩ ના હુકમો પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યા છે. [૪૩૬-એચ; ૪૩૭-એ-સી; ૪૩૮-સી; ડી]

પ. વાદગ્રસ્ત ચુકાદાએ હાઈકોર્ટના અગાઉના હુકમને ખલેલ પહોંચાડી નથી જેણે અપીલકર્તાને પગાર નિર્ધારણ અને સિનિયોરિટીના હેતુ માટે મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાની ગણતરી કરવાનો લાભ આપ્યો હતો અને ચુકાદાના તે ભાગ વિરુદ્ધ કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હોવાથી, હાલની અપીલ ફગાવી દેવાથી આ સંદર્ભમાં અપીલકર્તાને કોઈ પ્રતિકૂળ અસર થશે નહીં. તેમને, એક ખાસ કિસ્સા તરીકે, હાઈકોર્ટની વિચારણા અને મંજૂરીને આધીન, તેઓ અન્યથા સદર હોદ્દો ધરાવવા માટે પાત્ર ન બને ત્યાં સુધી તેમનો હાલનો હોદ્દો જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે. [૪૩૮-ઈ; ૪૩૯-સી]

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ૧૯૯૫ ની સિવિલ અપીલ નંબરો ૯૩૮૯-૯૦.

૧૯૯૪ ની સી.ડબલ્યુ.પી. નંબરો ૧૧૮૪/૯૩ અને ૧૬૮ માં હિમાચલ

પ્રદેશ હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૪ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

હાજર રહેલા પક્ષકારો તરફે ગોપાલ સુબ્રમણિયમ અને પી.પી. રાવ, પી.કે. ગોસ્વામી, એસ. વક્ષીનાયગમ, S. મુરલીધર, સંજય કે. શાંડિલ્ય, કૈલાશ વાસુદેવ, નરેશ કે. શર્મા, શિવ પૂજન સિંહ, રાજીવ મહેતા, આર. રહીમ અને સુશ્રી વનિતા સાહની.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ આર.સી. લહોટી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

એ.સી. થલવાલ, અપીલકર્તાનો જન્મ ૧૫ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૪૮ ના રોજ થયો હતો. તારીખ ૧૧.૧૧.૧૯ 6 ૫ ના રોજ તેઓ ભારતીય વાયુસેનામાં જોડાયા હતા. તારીખ ૦૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૦ ના રોજ તેઓ વાયુસેનામાંથી મુક્ત થયા હતા. ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૧ અને જાન્યુઆરી ૧૯૮૪ વચ્ચેના ટૂંકા ગાળા માટે, અપીલકર્તાએ પંજાબ નેશનલ બેંકમાં કેશિયર તરીકે સેવા આપી હતી. અપીલકર્તાએ વર્ષ ૧૯૭૧ માં તેમનું ગ્રેજ્યુએશન અને ૧૯૭૩ માં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન કર્યું હતું. તેમણે વર્ષ ૧૯૭૬ માં એલએલ.બી. ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી.

વર્ષ ૧૯૮૩ માં, હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટે હિમાચલ જ્યુડિશિયલ

સર્વિસમાં ૧૨ હોદ્દાઓ પર ભરતી માટે અરજીઓ મંત્રાવી હતી, જેમાંથી ૨ હોદ્દા એક્સ-સર્વિસમેન માટે અનામત હતા. અપીલકર્તાએ એક્સ-સર્વિસમેનના સદર ક્વોટામાં નિમણૂક મેળવવા માટે અરજી કરી હતી. તેમની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૦૧.૦૨.૧૯૮૪ ના રોજ તેઓ સબ જજ-કમ-જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે હિમાચલ પ્રદેશ જ્યુડિશિયલ સર્વિસમાં જોડાયા હતા.

ન્યાયિક સેવામાં જોડાયા પછી અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટને એક રજૂઆત કરી કે એક્સ-સર્વિસમેન (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સીઝ ઇન ધ હિમાચલ પ્રદેશ જુડિશિયલ સર્વિસ) રૂલ્સ, ૧૯૮૧, જે ટૂંકમાં હવે પછી 'અનામત નિયમો, ૧૯ 排放 ૧' તરીકે ઉલ્લેખિત છે, એ મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાની જોગવાઈ કરે છે, જે અપીલકર્તાના કિસ્સામાં ૧૧ વર્ષનો હતો, જેને પગાર અને સિનિયોરિટી નક્કી કરવાના હેતુ માટે હિમાચલ પ્રદેશ જ્યુડિશિયલ સર્વિસમાં ગણવામાં આવે. તારીખ ૩૧.૦૮.૧૯૮૯ ના હુકમ દ્વારા હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાને ૧૧ વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો શ્રેય આપીને તેમનો પગાર નક્કી કર્યો હતો. અપીલકર્તા જે તમામ ઇન્ક્રીમેન્ટ મેળવવા માટે હકદાર બન્યા હોત, જો તેમણે હિમાચલ પ્રદેશ જ્યુડિશિયલ સર્વિસમાં મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો સમયગાળો વિતાવ્યો હોત, તે તેમને ચૂકવવામાં આવ્યા હતા. જો કે, હાઈકોર્ટે મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાનો લાભ કાલ્પનિક રીતે હિમાચલ પ્રદેશ જ્યુડિશિયલ સર્વિસમાં વિતાવેલો ગણીને

અપીલકર્તાની સિનિયોરિટી નક્કી કરી ન હોવાથી, અપીલકર્તાએ વર્ષ ૧૯૯૦ માં આવા લાભનો દાવો કરતી વધુ રજૂઆતો કરી હતી. હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટે અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવા સામે તમામ સંબંધિતોના વાંધા મંગાવ્યા હતા. તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના રોજ, રજૂ કરાયેલા વાંધાઓ પર વિચાર કર્યા પછી અને જેઓ સાંભળવા ઈચ્છતા હતા તેવા તમામ લોકોને સાંભળવાની તક આપ્યા પછી, હાઈકોર્ટે તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના તેના નિર્ણય દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો મંજૂર કરી હતી. તેમને હિમાચલ પ્રદેશ જ્યુડિશિયલ સર્વિસમાં સિનિયોરિટીના હેતુ માટે મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાની ગણતરી કરવાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો. તેમને ન્યાયિક અધિકારીઓની ૧૯૭૪ ની બેચના તળિયે મૂકવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણય પહેલાં અપીલકર્તાને ડિસેમ્બર, ૧૯૯૦ માં બહાર પાડવામાં આવેલી સિનિયોરિટી લિસ્ટમાં ક્રમ નં. ૪૩ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા. તેમની રજૂઆતો સ્વીકારવામાં આવવાના પરિણામે, હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના હુકમની શરતો અનુસાર અપીલકર્તા સદર સિનિયોરિટી લિસ્ટના ક્રમ નં. ૧૩ પર પહોંચ્યા હતા.

એક જ્યોર્જ, જેઓ તે સમયે સિનિયર સબ જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ હતા, તેમણે અપીલકર્તાને સોંપવામાં આવેલી સિનિયોરિટીને પડકારતી સિવિલ રિટ અરજી નં. ૬૯૩/૧૯૯૧ દાખલ કરી હતી. એક્સ-સર્વિસમેનના

કવોટામાં ભરતી થયેલા ન્યાયિક અધિકારીઓને સિનિયોરિટીનો લાભ આપતા નિયમોની સંવિધાનિક વૈધતા તેમજ તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના હુકમની કાનૂની વૈધતાને પડકારવામાં આવી હતી. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે જ્યોર્જ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજીમાં સામાવાળા તરીકે માત્ર એ.સી. થલવાલ (હાલના અપીલકર્તા), હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટને જ જોડવામાં આવ્યા હતા. અન્ય ન્યાયિક અધિકારીઓ જેઓ થલવાલથી ઉપર હતા અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના હુકમના પરિણામે તેમની નીચે આવ્યા હતા, તેઓને અરજીમાં પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હતા. એવું જણાય છે કે ત્યાંના સામાવાળાઓએ પણ આવા પક્ષકારોને ન જોડવા અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો. તારીખ ૧૦.૦૬.૧૯૯૨ ના ચુકાદા દ્વારા હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે જ્યોર્જની અરજી ફગાવી દીધી હતી.

હાઈકોર્ટના ચુકાદાના અવલોકન પરથી જણાય છે કે ડિવિઝન બેન્ચ અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતાને એ ધારીને સ્વીકારવા માટે પ્રેરાઈ હતી કે મોહન્દર કુમાર સૂદ વિરુદ્ધ એચ.પી. પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૨) એચ.પી. ૭૮ માં સદર હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચ દ્વારા તેને અગાઉથી જ માન્ય રાખવામાં આવી હોવાથી તે હવે પૂર્વનિર્ધારિત (રેસ ઇન્ટેગ્રા) નથી. ડિવિઝન બેન્ચને હિમાચલ પ્રદેશની ન્યાયિક સેવામાં મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાનો લાભ આપવામાં પણ કંઈ ખોટું

જણાયું ન હતું કારણ કે નિયમો દ્વારા તે સંકલ્પિત હતું. હાઈકોર્ટના ચુકાદાથી નારાજ થઈને, જ્યોર્જ સદર કોર્ટ સમક્ષ અપીલ કરવા માટે ખાસ રજા મેળવવા અરજી દાખલ કરી. તારીખ ૨૬.૧૧.૧૯૯૨ ના રોજ એક અબોલ હુકમ દ્વારા એસ.એ.લ.પી. ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાને સિનિયોરિટી અગાઉથી જ સોંપવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાની સિનિયોરિટીમાં વધારો થવાને ધ્યાનમાં લેતા, તેમની તારીખ ૧૫.૧૨.૧૯૯૨ ના રોજ સિનિયર સબ-જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

એવું જણાય છે કે તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ ના હાઈકોર્ટના હુકમ હેઠળ ન્યાયિક અધિકારીઓની ૧૯૭૪ ની બેચના તળિયે અપીલકર્તાને મૂકવાના પરિણામે અપીલકર્તાને વાસ્તવમાં આશરે ૧૦ વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ મળ્યો હતો. તેમણે સિનિયોરિટીના હેતુ માટે પૂરા ૧૧ વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ આપવા માટે ફરીથી એક રજૂઆત કરી. તારીખ ૦૬.૦૮.૧૯૯૩ ના રોજ ફુલ કોર્ટ દ્વારા સદર રજૂઆત પર વિચાર કરવામાં આવ્યો અને તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો. અપીલકર્તાને ૧૧ વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ આપવામાં આવવાના પરિણામે તેમને ૧૯૭૪ ની ન્યાયિક અધિકારીઓની બેચમાં ટોચ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા.

ઓગસ્ટ, ૧૯૯૩ માં, હાઈકોર્ટના હુકમો અને તેના અનુસંધાને લેવાયેલા પગલાંથી પ્રતિકૂળ અસર પામેલા ન્યાયિક અધિકારીઓના બે સેટ દ્વારા બે રિટ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેના પરિણામે અપીલકર્તા થલવાલની સિનિયોરિટીમાં વધારો થયો હતો. ૧૪ ન્યાયિક અધિકારીઓ દ્વારા તારીખ ૧૯.૦૮.૧૯૯૩ ના રોજ સી.ડબલ્યુ.પી. ૧૧૮૪/૧૯૯૩ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી કેટલાક ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ હતા, કેટલાક એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ હતા અને કેટલાક ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ હતા. સી.ડબલ્યુ.પી. ૧૬૮/૧૯૯૪ એ ૯ ન્યાયિક અધિકારીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેઓ તમામ સિનિયર સબ જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ (અથવા સમકક્ષ હોદ્દા/કચેરીઓ ધરાવતા) હતા. આ બે રિટ અરજીઓમાં, હાઈકોર્ટના તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ અને ૦૬.૦૮.૧૯૯૩ ના બંને હુકમોને પડકારવામાં આવ્યા હતા. અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતાને પણ આ બે રિટ અરજીઓમાં એવા ગ્રાઉન્ડ પર પડકારવામાં આવી હતી કે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ ની જરૂરિયાત મુજબ હિમાયલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા વિના રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયમો તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે અને તેથી, તેમની કોઈ વૈધતા નથી. રિટ અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે માન્ય રાખી છે અને હાઈકોર્ટના બે વાદગ્રસ્ત હુકમો અને તેના પરિણામે અપીલકર્તાની સિનિયોરિટીમાં વધારો કરવાની કાર્યવાહીને રદ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે. ડિવિઝન બેન્ચે, જો કે, સ્પષ્ટ કર્યું છે કે અપીલકર્તાને

મંજૂર કરાયેલા પગાર નિર્ધારણના લાભ અને માજી સૈનિકોના અનામત ક્વોટામાં તેમની નિમણૂકને સ્પર્શવામાં કે ખલેલ પહોંચાડવામાં આવી રહી નથી. નારાજ અપીલકર્તાએ ખાસ રજા દ્વારા આ બે અપીલો દાખલ કરી છે.

હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્યમાં ન્યાયિક સેવાઓમાં ભરતી હિમાચલ પ્રદેશ હાઇકોર્ટ સાથે પરામર્શ કરીને અને ભારતની સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૦૯ સાથે વાંચતા અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને રાજ્યપાલ દ્વારા તૈયાર કરાયેલા એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસ રૂલ્સ, ૧૯૭૩ દ્વારા સંચાલિત થાય છે. આ નિયમો અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને અન્ય પછાત વર્ગોની તરફેણમાં અનામત માટે કોઈ જોગવાઈ કરતા નથી. આ નિયમો માજી સૈનિકોની શ્રેણીમાં અનામતની પણ કલ્પના કરતા નથી. હિમાચલ પ્રદેશ હાઇકોર્ટની કુલ બેન્ચે મોહનદર કુમાર સૂદ વિરુદ્ધ એચ.પી. પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૨) એચ.પી. ૭૮ માં ઠેરવ્યું છે કે માજી સૈનિકો એ 'અન્ય પછાત વર્ગો' દ્વારા આવરી લેવાયેલી એક શ્રેણી છે. આપણી સમક્ષની અપીલમાં હિમાચલ પ્રદેશ હાઇકોર્ટની કુલ બેન્ચ દ્વારા લેવાયેલા કાયદાના આ વલણ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાનો આપણો કેસ નથી. અમે, આ અપીલના હેતુ માટે, માત્ર આવા અનામતની સ્વીકાર્યતા ધારીશું. જો કે, હકીકત એ રહે છે કે એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસ રૂલ્સ કોઈ પણ અનામત શ્રેણીમાં ન્યાયિક સેવામાં પ્રવેશ મેળવનાર વ્યક્તિને સિનિયોરિટીની ગણતરી કે

નિર્ધારણ કરવામાં કોઈ વધારાનો લાભ આપવા માટે ક્યાંય જોગવાઈ કરતા નથી. આ નિયમો સેવામાં પ્રવેશની તારીખથી સેવાની લંબાઈની ગણતરી કરીને સિનિયોરિટી સોંપવાની જોગવાઈ કરે છે. બાર સમક્ષ એ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી અપીલકર્તા થલવાલનો સંબંધ છે, ન્યાયિક સેવામાં સિનિયોરિટી નક્કી કરવાના હેતુ માટે તેમના દ્વારા મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાની ગણતરી માત્ર ૧૯૮૧ ના અનામત નિયમોના સંદર્ભ દ્વારા જ થઈ શકી હોત. અમે, તેથી, આ નિયમોની વૈધતા તપાસવા આગળ વધીશું.

ધ ડેમોનિલાઈઝ્ડ ઇન્ડિયન આર્મ્ડ ફોર્સીસ (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સીઝ ઇન એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસ) રૂલ્સ, ૧૯૭૫ હિમાયલ પ્રદેશ હાઇકોર્ટ સાથે પરામર્શ કરીને રાજ્યપાલ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. આ નિયમો સરકારી ગેઝેટમાં તેમના પ્રકાશનની તારીખ ૨૮.૦૪.૧૯૭૫ ના રોજ અમલમાં આવ્યા હતા. આ નિયમોનું આયુષ્ય પાંચ વર્ષનું હતું, જે એપ્રિલ ૧૯૮૦ માં પૂરું થતું હતું. નિયમ ૪ ના પેટા-નિયમ (૧) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે નિયમ ૨ હેઠળ અનામત જગ્યાઓ પર નિમણૂક કરાયેલા ઉમેદવારો દ્વારા એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસમાં નિમણૂક માટે નિર્દિષ્ટ લઘુત્તમ વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી આપવામાં આવેલી મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો સમયગાળો (એટલે કે મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવા) સદર સેવામાં પગાર અને સિનિયોરિટી નક્કી કરવા માટે ગણવામાં આવશે.

૧૯૭૫ ના નિયમોનું આયુષ્ય એપ્રિલ, ૧૯૮૦ માં પૂરું થઈ ગયું હતું. રાજ્ય સરકારે આ નિયમોના આયુષ્યને લંબાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો અને તે હેતુ માટે તારીખ ૨૯ નવેમ્બર, ૧૯૮૦ ના રોજ હાઈકોર્ટને એક રેફરન્સ કરીને નિયમોના પ્રસ્તાવિત લંબાણ માટે હાઈકોર્ટની મંજૂરી માંગી હતી. પત્રના સંબંધિત ભાગમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે:—

"પ્રસ્તાવિત સુધારા (નકલ બિડેલ છે) મુજબ આ નિયમોને તારીખ ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૮૨ સુધી લંબાવવાનો પ્રસ્તાવ છે. એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે મહેરબાની કરીને હાઈકોર્ટ/પબ્લિક સર્વિસ કમિશનની મંજૂરી મેળવીને આ વિભાગને તાત્કાલિક મોકલવામાં આવે."

પત્ર સાથે બીડેલા સુધારામાં ૧૯૭૫ ના નિયમોમાં નિયમ ૧ ના પેટા-નિયમ (૨) ના સ્થાને નીચે મુજબ વાંચવા માટે પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો:—

"(૨) આ નિયમો તારીખ ૨૮મી એપ્રિલ, ૧૯૭૫ ના રોજ અમલમાં આવશે, અને તારીખ ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૮૨ પછી અમલમાં રહેશે નહીં."

આ બાબત તારીખ 06 માર્ચ, ૧૯૮૧ ના રોજ હાઈકોર્ટની કુલ કોર્ટની બેઠકમાં વિચારણા માટે આવી હતી. કુલ કોર્ટે, પ્રસ્તાવ પર તેની ગંભીર વિચારણા કરીને, તેનો અભિપ્રાય રેકૉર્ડ પર મૂક્યો કે કોઈ વધુ અનામત માટે સંમત થવું તે ન્યાયતંત્રના હિતમાં રહેશે નહીં. હાઈકોર્ટનો અભિપ્રાય રાજ્ય સરકારને જણાવવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી જે બન્યું તે કંઈક વિચિત્ર છે. તારીખ ૦૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૧ ના રોજ હિમાચલ પ્રદેશ સરકારે સરકારી ગેઝેટમાં એક્સ-સર્વિસમેન (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સીઝ ઇન ધ એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસ) રૂલ્સ, ૧૯૮૧ શીર્ષક ધરાવતા નિયમોનો એક નવો સેટ અધિસૂચિત કર્યો. આ નિયમોનો નિયમ ૫(૧) જોગવાઈ કરે છે કે નિયમ ૩ હેઠળ અનામત જગ્યાઓ પર નિમણૂક કરાયેલા ઉમેદવારો દ્વારા (જેમાં માજી સૈનિકોનો સમાવેશ થાય છે) એચ.પી. જુડિશિયલ સર્વિસમાં નિમણૂક માટે નિર્દિષ્ટ લઘુત્તમ વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી આપવામાં આવેલી મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો સમયગાળો સદર સેવામાં પગાર અને સિનિયોરિટી નક્કી કરવા માટે ગણવામાં આવશે. નિયમોની પ્રસ્તાવના નીચે મુજબ જણાવે છે :-

"ભારતનું સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ સાથે વાંચતા અનુચ્છેદ ૩૦૯ ના પરંતુક દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓ અને આ સંબંધમાં તેને સમર્થ કરતી અન્ય તમામ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, હિમાચલ પ્રદેશના રાજ્યપાલ, હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ અને હિમાચલ પ્રદેશ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન સાથે

પરામર્શ કરીને, માજી સૈનિકો માટે હિમાચલ પ્રદેશ જુડિશિયલ સર્વિસમાં જગ્યાઓના અનામતને નિયંત્રિત કરતા નીચેના નિયમો બનાવે છે, એટલે કે:-"

અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ના પ્રકાશનની બાબત હાઇકોર્ટના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવી હતી. તેને ચિંતા સાથે જોવામાં આવી હતી. તારીખ ૨૮.૦૮.૧૯૮૧ ના રોજ કુલ કોર્ટે નીચે મુજબનો ઠરાવ પસાર કર્યો:-

"કુલ કોર્ટ ગંભીર ચિંતા સાથે એ હકીકત નોંધે છે કે જ્યારે સરકારે તેના પત્ર ક્રમ નં. ૭-૫/૭૦-ડીપી. (એપાર્ટ.II) તારીખ ૨૯મી નવેમ્બર, ૧૯૮૦ દ્વારા પ્રસ્તાવિત સુધારા માટે 'હાઇકોર્ટની મંજૂરી' માંગી હતી અને જો કે કોર્ટે તેના તારીખ ૦૬ માર્ચ, ૧૯૮૧ ના ઠરાવ દ્વારા પ્રસ્તાવિત સુધારા સાથે અસંમતિ દર્શાવી હતી, તેમ છતાં સરકારે પ્રસ્તાવિત સુધારાનો અમલ કર્યો છે.

રજિસ્ટ્રીને સદર બાબત સરકારને જણાવવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે."

સરકારે કોઈ જવાબ આપ્યો નહીં. જો કે, તેણે આ નિયમો હેઠળ માજી સૈનિકો માટે અનામત રાખવાનું ચાલુ રાખ્યું.

હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અપીલ હેઠળના તેના ચુકાદામાં ઉપલબ્ધ સામગ્રી તેમજ હાઈકોર્ટની રજિસ્ટ્રીમાં ઉપલબ્ધ રેકૉર્ડના આધારે એક તારણ નોંધ્યું છે કે, આ અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ક્યારેય રાજ્યપાલ દ્વારા હાઈકોર્ટને રેફર કરવામાં આવ્યા ન હતા અને હાઈકોર્ટને સદર નિયમો પર વિચાર કરવાનો ક્યારેય કોઈ પ્રસંગ મળ્યો ન હતો. ટૂંકમાં, જ્યાં સુધી અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા સંકલ્પિત હાઈકોર્ટ સાથે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ પરામર્શ, અસરકારક અને અર્થપૂર્ણ પરામર્શ તો દૂરની વાત છે, કરવામાં આવ્યો ન હતો. નિયમોની પ્રસ્તાવના હકીકતલક્ષી રીતે ખોટી છે.

ભારતનું સંવિધાનનો અનુચ્છેદ ૨૩૪ રાજ્યની ન્યાયિક સેવામાં (ડિસ્ટ્રિક્ટ જજો સિવાય) નિમણૂકો રાજ્ય પબ્લિક સર્વિસ કમિશન અને સદર રાજ્યની હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી તે સંબંધમાં તેમના દ્વારા બનાવવામાં આવેલા નિયમો અનુસાર રાજ્યના રાજ્યપાલ દ્વારા કરવાની જોગવાઈ કરે છે. પરામર્શ ફરજિયાત છે. અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા સંકલ્પિત પરામર્શ એ માત્ર ઔપચારિકતાની બાબત નથી; તે અર્થપૂર્ણ અને અસરકારક હોવું જોઈએ. ન્યાયિક સેવાઓ કારોબારીના પ્રભાવથી સ્વતંત્ર હોવી જોઈએ અને તેથી સંવિધાને તેમને રાજ્ય હેઠળની અન્ય સેવાઓ કરતાં અલગ પાયા પર મૂકી છે. સંવિધાનિક યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય એક સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર સુરક્ષિત કરવાનો છે જે

લોકશાહીનો ગઢ છે. સંવિધાનિક યોજનામાં એક સંસ્થા તરીકે હાઈકોર્ટ જે દરજ્જો ભોગવે છે અને ન્યાયિક સેવાઓનો જે કુશળતા અને અનુભવ તે ધરાવે છે તે પરામર્શની પ્રક્રિયામાં હાઈકોર્ટને પ્રાથમિકતાનું સ્થાન સોંપવા માટે વાજબી ઠરે છે. સુપ્રિમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશન અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૯૩] ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૧ માં સંવિધાન બેન્ચે અવલોકન કર્યું છે તેમ, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ દ્વારા સંકલ્પિત પરામર્શની પ્રક્રિયામાં મોટો બોજ ઉઠાવવા માટે હાઈકોર્ટ સૌથી વધુ સજ્જ હોવાના કારણે તે પ્રાથમિકતા મેળવે છે; તે બે સંવિધાનિક પદધારીઓમાંથી કોણ વધુ મહત્વ મેળવવા માટે હકદાર છે અથવા ચર્ચાના અંતે વિજેતાનું ઇનામ મેળવવા માટે હકદાર છે તે નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન નથી. સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ચંદ્રમૌલેશ્વર પ્રસાદ વિરુદ્ધ પટના હાઈકોર્ટ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૦) એસ.સી. ૩૭૦ અને હરિ દત્ત કેંથલા અને અન્ય વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૦) એસ.સી. ૧૪૨ ૬ માં સ્થાપિત કાયદાનો પણ સંદર્ભ લઈ શકાય છે. હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ અંગેના નિયમો પ્રસ્તાવના તબક્કે હાઈકોર્ટને ઉપલબ્ધ કરાવવા જોઈએ જેથી અભ્યાસ, ચકાસણી અને વિચારણા પછી હાઈકોર્ટ રાજ્યપાલને પોતાની સલાહ આપી શકે.

અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા વિના રાજ્યપાલ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હોવાથી સંવિધાનથી અલ્ટ્રા

વાયરસ છે અને તેથી સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ ને ધ્યાનમાં લેતા બિનઅસરકારક અને બિનઅમલી છે. રાજ્ય સરકાર દ્વારા માત્ર એટલું જ કરવામાં થયું હતું કે અનામત નિયમો, ૧૯૭૫ માં સુધારાને હાઇકોર્ટના અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો જેથી તેના આયુષ્યમાં પ્રસ્તાવિત લંબાણ અંગે તેનો અભિપ્રાય મેળવી શકાય. રાજ્ય સરકારનો પ્રસ્તાવ હાઇકોર્ટની મંજૂરી મેળવી શક્યો ન હતો. અસ્વીકૃતિ રાજ્યસરકારને જણાવવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ રાજ્ય સરકાર દ્વારા હાઇકોર્ટ સાથે કોઈ પત્રવ્યવહાર અને કોઈ રેફરન્સ કરવામાં આવ્યો ન હતો. અનામત નિયમો, ૧૯૭૫ ના આયુષ્યના પ્રસ્તાવિત લંબાણે પણ હાઇકોર્ટ સાથેના ફરજિયાત પરામર્શની કસોટી સંતોષી હોવાનું કહી શકાય નહીં. ૧૯૮૧ ના અનામત નિયમોની બાબતમાં એટલી ઔપચારિકતા પણ કરવામાં આવી ન હતી. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ, તેથી, એવો અભિપ્રાય બાંધવામાં સંપૂર્ણપણે સાચી છે કે આ નિયમો શૂન્ય અને અમાન્ય છે.

જ્યાં સુધી અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ સંવિધાનથી અલ્ટ્રા વાયરસ છે, અપીલકર્તાને સિનિયોરિટીનો લાભ આપતા હાઇકોર્ટના હુકમો આપમેળે જમીનદોસ્ત થઈ જાય છે કારણ કે સદર હુકમો ૧૯૮૧ ના અનામત નિયમો પર આધારિત છે. અપીલકર્તાના વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી ગોપાલ સુબ્રમણિયમે રજૂઆત કરી હતી કે અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતા તેમજ તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૮૧ ના હુકમની વૈધતા હિમાચલ પ્રદેશ

હાઈકોર્ટે જ્યોર્જની અરજીનો નિકાલ કરતા તેના તારીખ ૧૦.૦૬.૧૯૯૨ ના ચુકાદામાં માન્ય રાખી છે અને સદર હુકમે અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી હોવાથી, તેના હેઠળ અપીલકર્તાને મળવાપાત્ર લાભ તેમને નકારી શકાય નહીં. અમે આનાથી પ્રભાવિત થયા નથી. જ્યોર્જની અરજી પ્રતિનિધિત્વની ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. બે રિટ અરજીઓમાંના અરજદારો, જેમના ચુકાદા આપણી સમક્ષ પડકાર હેઠળ છે, તેઓને જ્યોર્જ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજીમાં પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હતા અને તેથી, જ્યોર્જના કેસનો ચુકાદો, કાયદાના કોઈ પણ સિદ્ધાંત પર, આપણી સમક્ષના ખાનગી સામાવાળાઓને (જેઓ હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી બે રિટ અરજીઓમાં રિટ અરજદારો હતા) બાંધી શકે નહીં. વર્ષ ૧૯૯૧ માં સુધારેલ ૧૯૯૦ ની સિનિયોરિટી લિસ્ટને પડકારતી બે રિટ અરજીઓ વર્ષ ૧૯૯૩ માં દાખલ કરવામાં આવી હતી. રિટ અરજીઓ ન તો વિલંબિત છે કે ન તો વિલંબના સિદ્ધાંત (ડોક્ટ્રિન ઓફ લેચીસ) દ્વારા બાધિત છે. જ્યોર્જના કેસમાં નિર્ણય બાબતના મૂળ સુધી જતી એક ભ્રામકતા પર આધારિત છે. જ્યોર્જના કેસમાં તારીખ ૧૦.૦૬.૧૯૯૨ ના ચુકાદાનું અવલોકન દર્શાવે છે કે ડિવિઝન બેન્ચે એવી ભૂલભરેલી ધારણા પર કાર્યવાહી કરી હતી કે અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતા હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચ દ્વારા મોહન્ટર કુમાર સૂદના કેસમાં માન્ય રાખવામાં આવી હતી. મોહન્ટર કુમાર સૂદના કેસમાં કુલ બેન્ચના ચુકાદાનું અવલોકન દર્શાવે છે કે કુલ બેન્ચે અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતાને ક્યાંય માન્ય રાખી નથી. જો

કે આ મુદ્દો આકસ્મિક રીતે ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, કુલ બેન્ચે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ ની જરૂરિયાત મુજબ હાઈકોર્ટ સાથેના ફરજિયાત પરામર્શના અભાવે નિયમોની અમાન્યતા તરફ નિર્દેશ કરતી સુસંગત હકીકતો નોંધી હતી. જો કે, કુલ બેન્ચે સદર બાબતને ત્યાં જ છોડી દીધી હતી કારણ કે તેણે ભારતનું સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) અને ૨૯ ના સંદર્ભ દ્વારા ન્યાયિક સેવાઓમાં માજી સૈનિકો માટે અનામત સ્વીકાર્ય રાખ્યું હતું. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ, તેથી, અનામત નિયમો, ૧૯૮૧ ની સંવિધાનિક વૈધતાને પડકારતી દલીલોના ગુણદોષ પર જવા અને સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૩૪ ની કસોટી પર તેને ચકાસવાથી વંચિત ન હતી.

પૂર્વોક્ત કારણોસર એવું ઠેરવવામાં આવે છે કે એક્સ-સર્વિસમેન (રિઝર્વેશન ઓફ વેકેન્સીઝ ઇન ધ હિમાચલ પ્રદેશ જુડિશિયલ સર્વિસ) રૂલ્સ, ૧૯૮૧ સંવિધાનથી અલ્ટ્રા વાયરસ છે અને તેથી શૂન્ય છે. હાઈકોર્ટ દ્વારા તેને તે રીતે યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યા છે. અપીલકર્તાને અગિયાર વર્ષની મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવાનો લાભ આપતા હિમાચલ પ્રદેશ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૧ અને ૦૬.૦૮.૧૯૯૩ ના હુકમો પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યા છે. હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ ભૂલ શોધી શકાય તેમ નથી. અપીલો ફગાવી દેવાને પાત્ર ઠરે છે.

જો કે, અમે એ સ્પષ્ટ કરવા ઇચ્છીએ છીએ કે હાઈકોર્ટે તેના વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં હાઈકોર્ટના તે અગાઉના હુકમને ખલેલ પહોંચાડી નથી જેણે અપીલકર્તાને પગાર નિર્ધારણના હેતુ માટે મંજૂર કરાયેલી લશ્કરી સેવામાં વિતાવેલા સમયગાળાની ગણતરી કરવાનો લાભ આપ્યો હતો અને માજી સૈનિકોના ક્વોટામાં સેવામાં અપીલકર્તાની ભરતી કરી હતી. ચુકાદાના તે ભાગ વિરુદ્ધ કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી અને તેણે અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે. દેખીતી રીતે જ આ અપીલ ફગાવી દેવાથી અપીલકર્તાને તે સંદર્ભમાં કોઈ પ્રતિકૂળ અસર થશે નહીં. અપીલકર્તાના વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે અમારું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોર્યું હતું કે આ અપીલ ફગાવી દેવાથી અપીલકર્તાના કોઈ વાંક વિના, અપીલકર્તા તારીખ ૧૫.૧૨.૧૯૯૨ થી જે સિનિયર સબ-જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટનો હોદ્દો ધરાવે છે તે હોદ્દા પરથી તેમનું ડિમોશન (રિવર્ઝન) થઈ શકે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાનો સર્વિસ રેકૉર્ડ 'સારો' છે અને તેઓ સિનિયર સબ-જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે સંતોષકારક રીતે પોતાની ફરજો બજાવી રહ્યા છે, જે હોદ્દો તેમને સિનિયોરિટીનો લાભ નકારવામાં આવ્યો હોવા છતાં, તેઓ અન્યથા પણ તે ધરાવવા માટે હકદાર ન બને ત્યાં સુધી જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. અમને સદર રજૂઆતમાં થોડું તથ્ય જણાય છે. સુનાવણી દરમિયાન બાર સમક્ષ એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે ટૂંક સમયમાં જ અપીલકર્તા હાલમાં તેમના દ્વારા ધારણ કરાયેલા હોદ્દા પર નિમણૂક માટે વિચારણા કરવા માટે પાત્ર અને યોગ્ય બનશે

ભલે તેમને ૧૧ વર્ષની સિનિયોરિટીનો લાભ નકારવામાં આવે. સામ્યતા જાળવવા અને અપીલકર્તાને કોઈ મુશ્કેલી ન થાય તે માટે એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે આ અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી હોવા છતાં અને અપીલ હેઠળના ચુકાદાનો અમલ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, અપીલકર્તા હાલમાં તેમના દ્વારા ધારણ કરાયેલો હોદ્દો ચાલુ રાખશે. હાઈકોર્ટના અપીલ હેઠળના ચુકાદાને અનુસરીને જ્યારે તેઓ આવી વિચારણા માટે પાત્ર બને તે સમયે હાઈકોર્ટ દ્વારા સિનિયર સબ-જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા સમકક્ષ હોદ્દા પર પ્રમોશન દ્વારા નિમણૂક માટે તેમના નામ પર વિચાર કરવામાં આવશે. જો તેઓ આવા પ્રમોશન માટે યોગ્ય જણાશે, તો તેમને તે રીતે પ્રમોટ કરવામાં આવશે અને ભવિષ્ય માટે સિનિયર સબ-જજ-કમ-ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટના કેડરમાં તેમની સિનિયોરિટી આવા પ્રમોશનની તારીખથી ગણવામાં આવશે. જો તેઓ પ્રમોશન માટે યોગ્ય ન જણાય તો તેમને સબ-જજ-કમ-જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટના હોદ્દા પર રિવર્ટ કરી શકાય છે. કોઈ પણ સંજોગોમાં આવી વિચારણા થાય ત્યાં સુધી તેઓ એક ખાસ કિસ્સા તરીકે હાલમાં તેમના દ્વારા ધારણ કરાયેલો હોદ્દો ચાલુ રાખશે.

ઉપરોક્ત અવલોકનને આધીન, અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે. હાઈકોર્ટનો તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૪ નો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો ચથાવત રાખવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

એ.કયુ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.